

I nasjonalparker er hovedformålet å sikre urørt natur for våre etterkommere. Her fra Langsua nasjonalpark. Foto: John Y. Larsson, © Skog og landskap

Verneområder

Av det totale skogarealet i Norge ligger vel 6 prosent innenfor de ulike kategoriene av vern, derav vel 4 prosent innenfor naturreservater og nasjonalparker. For produktiv skog er andelene noe lavere. Utviklingen siden 1990 viser en mangedobling av arealet vernet skog i alle kategorier. Særlig har økningen vært betydelig etter år 2000.

Stein M. Tomter, Skog og landskap

Bakgrunn

Vernetiltak representerer et av de eldste redskapene for bevaring av natur og naturressurser, og er implementert gjennom nasjonal lovgivning i alle europeiske land.

I Norge er det tre ulike verneformer knyttet til skog: landskapsvernområder, nasjonalparker og naturreservater. Naturreservater er den strengeste formen for områdevern og er i første rekke knyttet til naturfaglige forhold. Området må utgjøre en spesiell eller representativ naturtype med vitenskapelig og/eller pedagogisk verdi.

Nasjonalparker er en noe svakere verneform, der hovedformålet er å sikre urørt natur for våre etterkommere. I tillegg til vitenskapelige og estetiske kriterier er det også et mål å sikre allmennheten adgang til rekreasjon og friluftsliv i urørt natur. Det er per i dag 37 nasjonalparker i fastlands-Norge, og verneforskriftene varierer etter verneformål og situasjonen i det området nasjonalparken ligger. Landskapsvernområder er den minst strenge verneformen, der det er et generelt forbud mot inngrep som i vesentlig grad endrer landskapets art eller karakter, mens vanlig landbruksdrift i de fleste tilfeller vil kunne

TABELL 1: VERNET AREAL AV SKOG OG ANNET TRESATT AREAL

Vernekategori	Produktiv skog		Totalt skogareal		Annet tresatt areal		Totalt
	1000 ha	% av areal-kategori	1000 ha	% av areal-kategori	1000 ha	% av areal-kategori	
Naturresevat	172	2,0	285	2,4	56	3,0	341
Nasjonalpark	69	0,8	204	1,7	149	8,0	353
Landskapsvernområde	126	1,5	246	2,0	58	3,1	304
Sum	366	4,3	735	6,1	263	14,1	998

fortsette som før. Landskapsvernområder er ofte knyttet opp mot naturresevat og nasjonalparker som buffersoner mot disse.

Internasjonalt grupperes ofte vernearealene i vedtatte kategorier definert i henhold til spesifikke krav. Kategoriseringssystemet utarbeidet av International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN) har vært mye brukt. I forbindelse med Ministerkonferansen for bevaring av Europas skoger (FOREST EUROPE) er det utarbeidet et annet system som er mer spesifikt innrettet mot klassifisering av skogarealer.

Status

Tidligere oversikter over vernet skog i Norge har vært basert på skogbruksplaner, kartverk, separate takster og andre kilder. I dag foreligger det imidlertid en komplett oversikt over alt skogareal i Landsskogtakseringen. Kombinert med data fra Naturbase hos Miljødirektoratet kan en få ut helhetlige

oversikter over de ulike vernekategoriene. Begrensningen ligger imidlertid i antall observasjoner innenfor verneområdene, noe som gjør at det i dag ikke er mulig å presentere data på fylkes- eller regionnivå med en tilfredsstillende grad av nøyaktighet. En fortetting av Landsskogtakseringens prøveflatenett innenfor verneområdene er igangsatt, noe som vil gjøre det mulig å publisere mer detaljerte data i framtida.

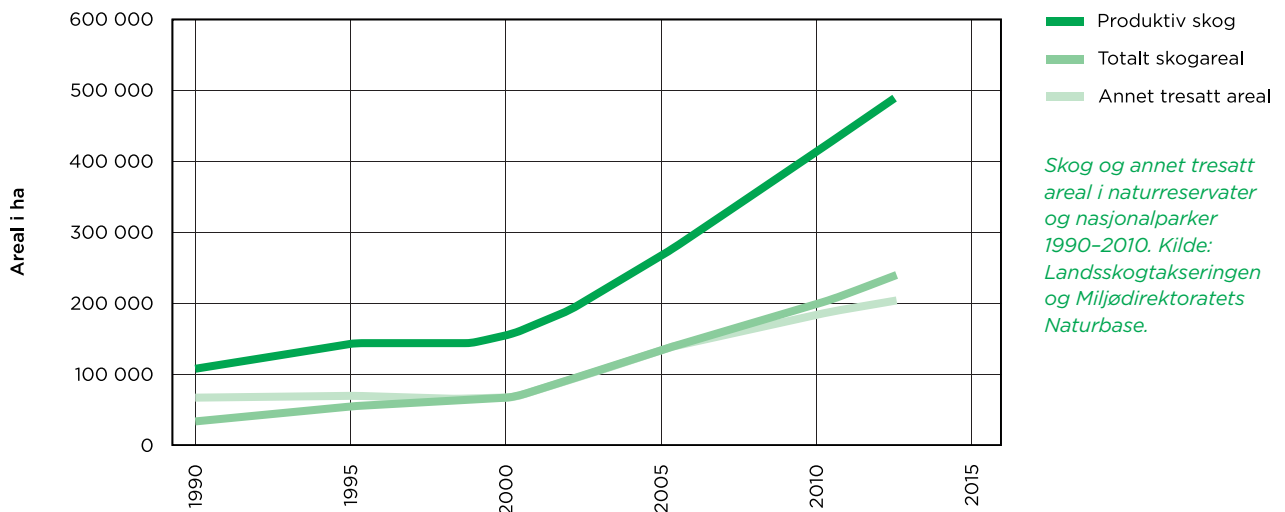
Oversikten viser at 6,1 prosent av det totale skogarealet i Norge ligger innenfor en av de tre vernekategoriene (Tabell 1). For strengere vern (naturresevat og nasjonalpark) er prosenten 4,1. Når det gjelder produktiv skog, er andelen henholdsvis 4,3 og 2,8 prosent. Av annet tresatt areal er 14,1 prosent underlagt vern. Vel 60 prosent av det produktive skogarealet i resevat og nasjonalparker er bartredominert, mens tilsvarende for det totale skogarealet er cirka 50 prosent.

Vernet areal av skog og annet tresatt areal, fordelt på ulike vernekategorier. Vernestatus pr. 1.1.2012. Kilde: Landsskogtakseringen og Miljødirektoratets Naturbase.

Bøkeskogen på Vollom er verdens nordligste selvforryngende bøkeskog og ble opprettet som naturresevat i 1984. Formålet med vernet er å ta vare på en bøkeskog av stor plantegeografisk og naturhistorisk interesse. Lindås, Hordaland. Foto: John Y. Larsson, © Skog og landskap

FIGUR 1: SKOG OG ANNET TRESATT AREAL I NATURRESERVATER OG NASJONALPARKER

FIGUR 2: SKOG OG ANNET TRESATT AREAL I LANDSKAPSVERNOMRÅDER

Utvikling og forklaring

Det har vært en betydelig økning av vernet skogareal, særlig i perioden etter år 2000 (Figur 1 og Figur 2), blant annet er det blitt etablert 20 nye nasjonalparker. I 1988 framla Barskogutvalget «Forslag til retningslinjer for barskogvern» med målsettinger for verneplanen for barskog. Et landsomfattende utvalg av representative barskogtyper skulle vernes, og det var et selvstendig mål å etablere et antall større verneområder. Ei evaluering av første fase av barskogvernet i 1995 la grunnlag for vedtak om å utvide arealramma

og sette i gang en ny fase av barskogvernet. Ei ny evaluering i 2002 konkluderte med at vernet var skjevt fordelt i forhold til geografi og naturforhold, og anbefalte å videreføre aktiviteten. Siden 2003 har vi hatt en ordning med frivillig vern av skog, hvor skogeiere og skogeierorganisasjoner påtar seg å finne arealer som tilfredsstillende kriteriene for vern, og hvor skogeier tilbyr fredning gitt en tilfredsstillende erstatning. Siden 2003 er nesten alle nye prosesser for vern av skog på privat grunn gjennomført som frivillig vern (Skjeggedal et al. 2010).

Datakvalitet

Tidligere anslag over vernet skogareal fra det tidligere Direktoratet for naturforvaltning var noe lavere enn Landsskogtakseringens estimater. Nyere tall fra Miljødirektoratet (2013) viser imidlertid arealtall i tilnærmet samme størrelsesorden.

Datagrunnlaget for skog stammer fra perioden 2007–2011, mens vernestatus refererer seg til ulike år. Dette er en potensiell feilkilde, dersom et område har endret arealkategori til eller fra skog. Betydningen av dette er sannsynligvis liten innenfor et såpass begrenset tidsrom som det her er snakk om. Innenfor verneområdene skjer det i svært liten grad eller ingen aktive inngrep som medfører arealbruksendringer.

Referanser:

Miljødirektoratet 2013. <http://www.miljostatus.no/miljomal/Mal-og-nokkeltall/Skog/> (22.04.2014)

Skjeggedal, T., Gundersen, V., K. Harvold, A. og Vistad, O. I. 2010. Frivillig vern av skog – evaluering av arbeidsform. Samarbeidsrapport NIBR/NINA 2010.

Nevlingen ligger i Vassfaret landskapsvernområde. Nevlingkollen bak er naturreservat. Vassfaret, Buskerud. Foto: John Y. Larsson, © Skog og landskap